

Spotřebitelské právo a rozhodčího řízení

eFocus

Následující příspěvek není odborným textem, ale pouze stručnou reakcí na pokračující (a zatím nikde nekončící) limitující a retroaktivní judikaturu Nejvyššího soudu České republiky a Ústavního soudu České republiky v oblasti spotřebitelského práva a rozhodčího řízení. Nemá proto ani stať, která jinak bývá jádrem každého písemného textu, ale jen úvod, v němž jsou citována některá zásadní rozhodnutí, a závěr, obsahující dílčí závěr (názory) autora k uvedené problematice.

V rozsudku Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 23 Cdo 2628/2010, ze dne 22. 1. 2013, publikovaném na stránkách e-právo dne 13. 3. 2013, pod č. 89711 s označením rubriky „Neplatnost rozhodčí doložky“ pokračoval Nejvyšší soud České republiky v retroaktivní tradici svých rozhodnutí, když s poukazem na judikaturu SDEU dovedl, že „Neobsahuje-li rozhodčí smlouva přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, a odkazuje-li na „rozhodčí řád“ vydaný právníkem osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, je taková rozhodčí smlouva neplatná podle § 39 obč. zák. pro rozpor se zákonem. Eurokonformní výklad ustanovení zákona o rozhodčím řízení ve znění účinném do 31. března 2012 ve spotřebitelských věcech vyžaduje, aby byla platnost rozhodčí doložky v soudním řízení přezkoumávána z úřední povinnosti i v případě, kdy spotřebitel neplatnost rozhodčí doložky v řízení před rozhodci nenamítl.“.

V odůvodnění svého rozhodnutí se opřel

a) o svoji stávající judikaturu, a to o dnes již notoricky známé stanovisko - usnesení Velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 11. května 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010, jež bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 121/2011, kde dospěl k závěru, že „Neobsahuje-li rozhodčí smlouva přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, a odkazuje-li na „rozhodčí řád“ vydaný právníkem osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, je taková rozhodčí smlouva neplatná podle § 39 obč. zák. pro rozpor se zákonem.“,

b) o závěry vyjádřené v usnesení Nejvyššího soud České republiky ze dne 22. února 2012, sp. zn. 33 Cdo 3721/2011, podle nichž „Eurokonformní výklad ustanovení zákona o rozhodčím řízení ve znění účinném do 31. března 2012 ve spotřebitelských věcech vyžaduje, aby byla platnost rozhodčí doložky v soudním řízení přezkoumávána z úřední povinnosti i v případě, kdy spotřebitel neplatnost rozhodčí doložky v řízení před rozhodci nenamítl (§ 33 ZRŘ).“,

c) náleží Ústavního soudu ze dne 5. října 2011, sp. zn. II. ÚS 3057/10, do něhož byly promítnuty právní závěry Soudního dvora Evropské Unie a kde bylo dovozeno, že „Ve smyslu čl. 3 odst. 1 Směrnice (č. 93/13/EHS) ve spojení s bodem 1 písm. q) přílohy mohou být považovány za

nepřiměřené podmínky spotřebitelských smluv rovněž rozhodčí doložky, resp. vzdání se práva podat žalobu nebo použít jiný opravný prostředek, zejména požadovat, aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů, nebo bránění uplatnění tohoto práva, které dle čl. 6 odst. 1 uvedené směrnice nejsou pro spotřebitele závazné, z čehož vyplývá, že vnitrostátní soud má pravomoc posoudit rozhodčí doložku ve smlouvě uzavřené mezi spotřebitelem a obchodníkem (profesionálem) ve světle uvedené směrnice, a to i když spotřebitel sám nepřiměřenost doložky nenamítal (tzv. absolutní neplatnost).“

d) důvodovou zprávu k zákonu č. [19/2012 Sb.](#), podle které se novela snažila odstranit rozpor českého vnitrostátního práva s evropskými směrnici na ochranu spotřebitele, mimo jiné právě i se směrnicí Rady č. 93/13/EHS,

e) náleží Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10, který v jím posuzované věci konstatoval, že „Výběr rozhodce byl ponechán na vůli účastníka s tím, že žalující strana jej vybere ze seznamu, který vede rozhodčí společnost (Asociace arbitrážních center), jež nebyla a není stálým rozhodčím soudem, přičemž takový seznam rozhodců může být v okamžiku řešení sporu v rozhodčím řízení naprosto odlišný od seznamu v okamžiku uzavření rozhodčí doložky. Výběr rozhodce pak vůbec nemusí záviset na vůli účastníka, který se na daný subjekt obrací, nýbrž daleko více může být ovlivněn ze strany rozhodčí společnosti (např. zařazením konkrétních osob do seznamu nebo naopak vyřazením jiných). To znemožňuje transparentní výběr rozhodce.“,

f) četnou judikaturu SDEU, reprezentovanou

fa) rozhodnutím SDEU ve věci C-168/05, podle něhož platí, že „Směrnice musí být vykládána v tom smyslu, že vyžaduje, aby vnitrostátní soud, kterému je předložena žaloba na neplatnost rozhodčího nálezu, posoudil neplatnost rozhodčí dohody a zrušil tento náleží v důsledku toho, že uvedená dohoda obsahuje zneužívající klauzuli, i když spotřebitel neplatnost rozhodčí dohody uplatnil nikoli v rámci rozhodčího řízení, ale pouze v rámci žaloby na neplatnost.“,

fb) rozhodnutím SDEU ve věci C-40/08 Asturcom Telecomunicaciones SL vs. C. R. N., podle něhož „Ustanovení na ochranu spotřebitele obsažená v právních předpisech Společenství představují ustanovení, která jsou součástí veřejného pořádku, z čehož vyplývá, že právo Společenství ukládá vnitrostátnímu soudu povinnost přezkumu.“,

fc) rozhodnutím SDEU o předběžné otázce ve věci C-137/08 VB P. L. Z. vs. F. S., kde SDEU mj. dovodil i závěr, že „K tomu, aby mohla být zajištěna Směrnicí zamýšlená ochrana, může být nerovně postavení mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem narovnáno pouze pozitivním zásahem, vnějším ve vztahu k samotným smluvním stranám.“.

Závěr

Svůj vlastní názor na výše uvedenou judikaturu jsem vyjádřil v nesčetně příspěvcích[1], takže v tomto se omezím pouze na několik málo dílčích závěrů:

Je evidentní, že změna judikatury Nejvyššího soudu v roce 2011, která znamenala absolutní veletoch v náhledu na platnost rozhodčích doložek tzv. arbitrážních center sdružujících rozhodce ad hoc nebyla náhodná, ale politicky trendovní a že tento trend stále pokračuje.

Je evidentní, že všechny rozhodčí doložky sjednané před 31. 3. 2012, kdy nabyla účinnosti novela zákona o rozhodčím řízení provedená zákonem č. [19/2012 Sb.](#), budou soudy nyní shledány neplatnými bez ohledu na to, že v době svého sjednání byly zákonem i judikaturou shledávány platnými, a že na ně budou soudy vztahovat znění zákona účinné od 1. 4. 2012 a judikaturu publikovanou po tomto datu bez ohledu na přechodná ustanovení novely zákona, která takovýto

postup vylučují.

Je evidentní, že soudy nižších stupňů aplikují na rozhodčí doložky sjednané před datem 1. 4. 2012 závěry obsažené ve Stanovisku Velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 11. května 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010, jež bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 121/2011, a kde dospěl k závěru, že „Neobsahuje-li rozhodčí smlouva přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, a odkazuje-li na „rozhodčí řád“ vydaný právníkem osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, je taková rozhodčí smlouva neplatná podle § 39 obč. zák. pro rozpor se zákonem.“, zcela paušálně a bez ohledu na to, že jim předložená rozhodčí doložka pod dosah uvedeného Stanoviska v daném případě vůbec nedopadá (mohu doložit praxí - soudy pouze „vidí“, že doložka obsahuje odkaz na appointing authority a už mechanicky sahají po argumentaci Stanoviskem 31 Cdo 1945/2010, i když se v daném případě třeba vůbec nejedná o případ, kdy by měl být rozhodce vybrán odkazem na jakýkoliv řád, ani o případ, kdy by měl být rozhodce vybrán z jakéhokoliv seznamu, ani o případ, kdy by způsob určení rozhodce závisel jen na jedné straně sporu, apod.).

Je evidentní, že soudy posunují zákonnou restrikcí při sjednávání rozhodčích doložek nad požadavky zákona (ultra legem) a přidávají nad rámec zákona další a další požadavky, které zákon, přijatý podle Legislativní rady vlády ČR a zákonodárce „uvnitř ústavních mantinel“, v žádném ze svých ustanovení neklade, zde srov. např. požadavek Ústavního soudu vyjádřený v nálezu Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10, podle něhož musí být ve spotřebitelských sporech nařizeno ústní jednání i navzdory tomu, že jej strany (v rozhodčí doložce jimi svobodně sjednané a v souladu se zákonem, pozn. aut.) vyloučily, anebo dovození Ústavního soudu obsažené v tomtéž nálezu, že „spotřebitelská“ rozhodčí doložka musí obsahovat možnost přezkumu rozhodčího nálezu jinými rozhodci, jinak je neplatná (ač zákon staví možnost přezkumu rozhodčího nálezu jinými rozhodci podle § 27 ZRŘ jako právo a nikoliv jako povinnost kontraktáčních stran).

Je evidentní, že obrovský tlak na zneplatňování spotřebitelských rozhodčích doložek a jakýsi budovatelský revoluční esprit nesený koloritem ochrany hodného spotřebitele/dlužníka před zlým lichvářem/věřitelem má již nyní nedozírné následky v podobě přetíženosti soudů, kterým nově napadají k řešení případy již předtím meritorně judikované v rámci rozhodčího řízení a které tyto soudy rozhodují v 99% případů stejným meritorním výsledkem, jako je rozhodl předtím rozhodce (a to rozhodčím nálezem, který byl aposteriori zrušen pro neplatnost rozhodčí doložky), pouze měřeno v rádech měsíců několikanásobně déle a s pro státní rozpočet několikanásobně vyššími náklady.

Je evidentní, že obrovský tlak na zneplatňování spotřebitelských rozhodčích doložek nachází svůj odraz po roce 2011 se zesilující intenzitou i v exekučních a v insolvenčních řízeních, kde se otázka platnosti rozhodčích doložek znovu nově otevírá a kde tak dochází v rozporu se všemi zásadami rozhodčího řízení k jejich přezkumu i mimo rámec nalézacího řízení, což prvek absolutní právní nejistoty v oblasti rozhodčího řízení exponenciálně umocňuje a nadto přispívá k dalšímu nápadu soudní agendy.

Je podle mě - na závěr - evidentní, že takovýto vývoj není náhodný, ale vedený neschopností nebo spíše neodvahou české politické (včetně té opoziční) reprezentace zastavit trend zadlužování domácností jinak, než cestou na úkor věřitele, kterému legislativa a judikatura stále více znemožňují domoci se na dlužníkovi/neplatiči/rušiteli zákona/nedodržovateli smluvní povinnosti rychle svých práv. Dlužníkům je naopak formou chybné legislativy při doručování poštovních zásilek umožňováno (a to přes různé právně-politické proklamace volající po nápravě) doslova a do písmene „utíkat před věřitelem“, zbavovat se svého majetku, dále se zadlužovat a v neposlední řadě [a to díky institutu oddlužení (§ 414 InsZ), který by byl na samostatné pojednání], vstupovat do jejich smluvních vztahů již apriori mentálně s tím, že 70% dluhů neuhradí a stát jim je prostřednictvím soudního rozhodnutí osvobození od dluhu promine.

S ohledem na výše uvedené předpokládám, že soudní judikatura bude v nastoupeném trendu ochrany neplatičů a osob porušujících své smluvní povinnosti pokračovat a hyperextenzivním výkladem i nadále posunovat normy nad a za rámec jejich původního smyslu a účelu daného zákonodárcem, a proto tomu, kdo chce nadále působit v oblasti rozhodčího řízení, doporučuji koncentrovat svoje aktivity na řešení sporů výlučně obchodních.

JUDr. Luděk Lisse, Ph.D. LL.M.,
ředitel Ústavu práva a právní vědy, o.p.s.

[Ústav práva a právní vědy, o.p.s.](#)

PALÁC KONVIKT
Konviktská 24
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 247 011

Fax.: +420 224 281 226

e-mail: podatelna@ustavprava.cz

[1] Srov. např. Lisse, L.: Pojďme proti mýtům aneb K otázce povahy rozhodčího řízení ze dne 16. 6. 2010, publikováno na www.epravo.cz pod č. 63170, viz - dostupné na www, k dispozici >>> [zde](#), Lisse, L.: Rozhodčí soud vs. arbitrážní centrum ze dne 12. 1. 2011, publikováno na www.epravo.cz pod č. 69770. viz. - dostupné na www, k dispozici >>> [zde](#), Lisse, L.: Nalézání práva rozhodci v nové judikatuře Ústavního soudu ze dne 20. 10. 2011, publikováno na www.epravo.cz pod 77917, viz - dostupné na www, k dispozici >>> [zde](#), dále pak např. Lisse, L.: K činnosti arbitrážních center a stálých rozhodčích soudů, Právní rádce 1/2006, Lisse, L.: Ještě jednou k činnosti arbitrážních center, 9/2007, Lisse, L.: K postavení tzv. arbitrážních center, Bulletin advokacie 1/2006, Lisse, L.: Ještě jednou k činnosti arbitrážních center, Právní rádce 9/2007, str. 61 - 63, Lisse, L.: K požadavkům na výkon funkce rozhodce a liberalizace rozhodčího soudnictví, 6/2006, str. 224 - 228, Lisse, L.: K problematice arbitrážních center, 1/2006 str. 40 - 43, Lisse, L.: Neplatnost rozhodčí smlouvy arbitrážního centra aneb konec (Pod-vodníků?) rozhodců ad hoc v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, epravo.cz, příspěvek č. 60960, viz - dostupné na www, k dispozici >>> [zde](#), Lisse, L.: Postavení stálých rozhodčích soudů, Právní rádce 10/2006, Lisse, L.: Jmenování a volba rozhodce nebo stálých rozhodčích soudů, Obchodní 12/2005, str. 2, Lisse, L.: Ještě jednou k postavení stálých rozhodčích soudů v České republice, Elaw. odkaz [zde](#). Dále pak Lisse L.: Rozhodčí doložky arbitrážních center ve světle recentní judikatury, Právní rádce č. 10/2010, Lisse, L.: K požadavkům na výkon funkce rozhodce a liberalizace rozhodčího soudnictví, 6/2006, str. 224, etc.

Další články:

- [LEAGLE.ONE: Triangle Family Office #7: Tam, kde vznikají unicorny - Jak přemýšlí venture capital](#)
- [Festival jako prestižní teambuilding](#)
- [Ocenění Flamma získaly Ivana Janů, Jitka Chizzola, Ženy v právu a projekt Máš na to nadace Evy Pavlové](#)
- [Kultura jako prestižní benefit: Proč by právní firmy měly sázet na „inteligentní zážitky“? Rozhovor s JUDr. Martinou Jankovskou](#)
- [ROWAN LEGAL povyšuje Jakuba Jirovského, Lindu Coufalovou, Evu Pavelkovou a Ondřeje Špičáka](#)
- [Aktuální problémy v rodinném právu](#)
- [Wolters Kluwer uvádí na český trh AI právní pracovní prostor Libra s integrovaným obsahem ASPI](#)
- [HAVEL & PARTNERS má tři nové counsely a na seniornější pozice postupuje dalších 16 lidí](#)
- [LEAGLE.ONE: Triangle Family Office #6: Startupy, AI a Izrael - Kde dnes vznikají miliardové výnosy](#)
- [Aktualizovaná pozvánka na vzdělávací akce pořádané Jednotou českých právníků v I. pololetí roku 2026](#)
- [České podnikatele nadále svazuje složitá legislativa. Změna nemusí přijít jen od politiků](#)